

جمهوری اسلامی ایران
وزارت اسناد و کتابخانه ملی

پیشنهاد شنیدن رفته میگردد
لارنزو

Ketabton.com

پیشنهاد تولنده

۱۳۵۵

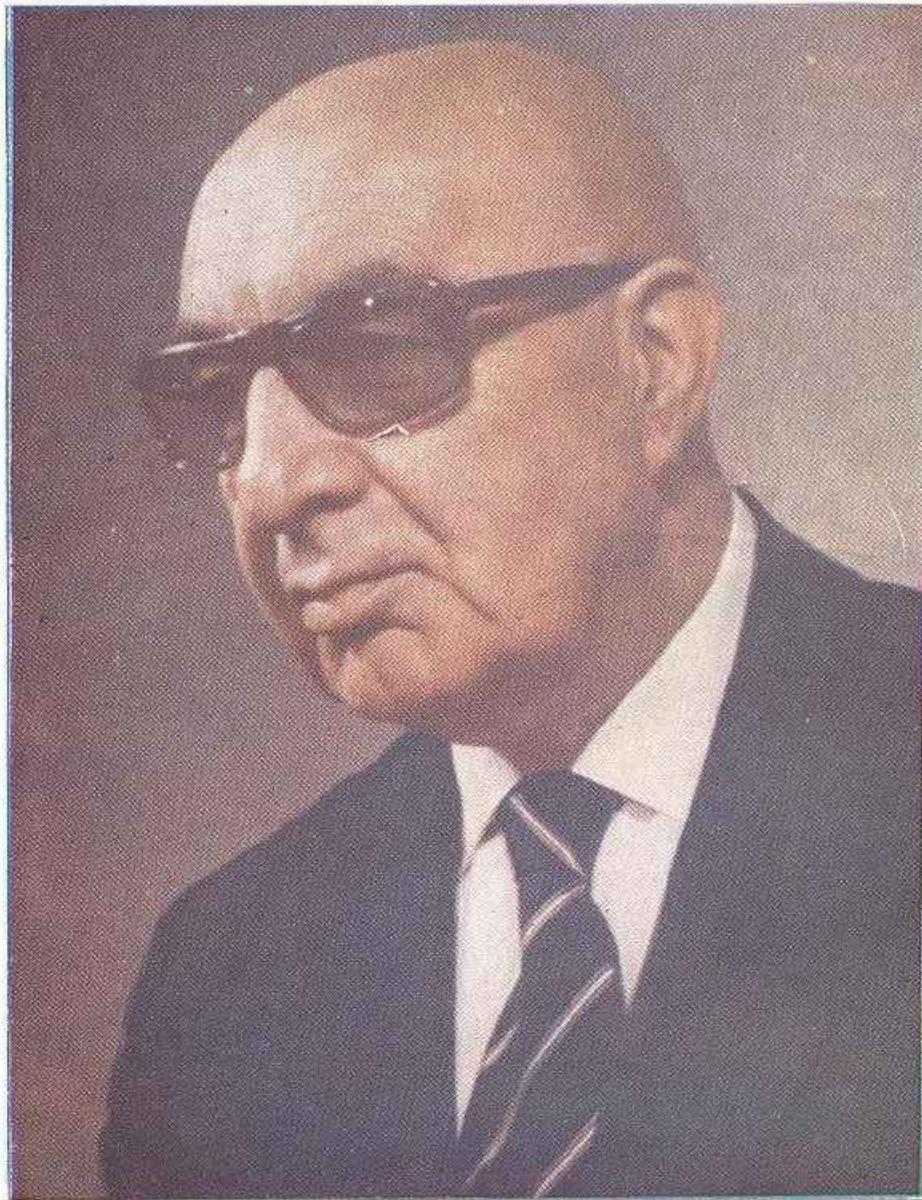
چهروال دکتور عبدالحکیم علایی

دَرِ لَبْنَةِ شَرْقِ بَرِّيِّ رَوْهَمِيِّ الْجَهْنَمِ

لارښود

پښتو تولنه - د پوهنې خانګه

مہتمم: محمد شیرین سنگری
د پښتو تولنجي د خپس و نو پله پرسې لملک "۲۱۷"

ښاغلی محمد داود د افغانستان د دولت وئیس او صهرا عظیم

پېش نىز مەلۇم

د (گەلسىي پەپستو) ماڭىس تەخپىر لۇ دىرىستە، پېتىو-مۇلىنى تەھىم
 جى د (پېتىو-گەلسىي) ماڭىس سەم دچاپ دىارە تىاڭىرىي. دىي دىارە
 چى لوستىنلىكى پەلەقەت كىرىشكەلات و نەزەنلىكى لازىمە دەكەل شۇرۇچى بەلەقەت فۇئىك
 قورۇدىكەلەش - فۇئىك phonemic تۈرۈ دەكەل دىارە پېتىو-مۇلىنى ذىرىچا زو
 كەلەپىسىندا ئەنۋەر فۇتە بلەنە دەكەل چى فۇئىك تۈرى تىعىن اۋشىت كەمىي.
 دىرىدەلە ئەكلىنە پىس، ذىرىچىنى لوم مەرىخىپىز نۇال دەكتۈغىب بىلەمەلەت
 خەپىسى دەكەل ئۆرە چى پە دىي بارە كى يۇنۇقىلە ئەلى سىزە دىلىكى.
 خەنگىز چى فۇئىك تۈرۈپ بارە ئەلى كەتىمى فىصلە دەرتىي پەرەپەنەل
 ھىلەر چى دەكەل دەجىنلىكى دىارە بېھىرمەنلىكەل دىي پەرەپەنەل دەرىي.
 دەرس بادى دەيل ئىچى غەنە لازىم بولۇزىر كەنەپەنەل دەرىي. پە لاتىنى قورۇبانىي
 دېپىتىو دىلىك كەلەلوبە بىرخەكى بى يى خەنگىز قەھاڭ ئەختىلىكى او بازور دەلخۇق تولەجى
 دەركەلە خوا ئەنگىز چى تەھىم نۇال ئەنچى لە يامەنە پەرەپەنەل تەھىم.
 خەنگىز قەھاڭ دەرتىغى
 دېپىتىو-مۇلىنى رئىس

مُخَرَّبَاتٌ

مُخ

عنوان

لِوْمَرَى بِرَخَه

١	- سریزه.....
٨	- دیپنتوژن تیامنلی سوچ فونیمیکه الفبی .....
١١	- دفونیمیکی الفبی احتیاطی تورسی.....
١٣	- فونیمیکه الفبی او دخیلی تعریج کلمی.....
٢٢	- دیپنتوژن تی بشایر فونیمیکه الفبی.....

د و ه بِرَخَه

٢٧	- دکوهستان شفق (بینوا)
٣٣	- لندنای
٣٥	- خومن به سنه وی (الفت)
٣٨	- لندهای
٤٠	- سپونهای (بینول)
٤٤	- لندهای
٤٩	- ساقی (اجمل ختیک)
٤٨	- سپونهای (لایق)
٥١	- محشیر (عبدالبانی گاهانی)

دېزنه

پېښتو ژنجي بانغىز خصوصىتىونه داوسنىي مەمول لىك
پەرسىتە پە واقعىي بىنە نەخىرىنىدىن يى. دەبى
علت دادىچى :

(1) دېپېښتو ژنجي پە داوسنىي لىك كى حىنىي وارلۇنە
دەكلەپەر چىقىزىخور كومىي مشخصىي علامىي (گرافىقىنە)
نەلرچى ئىلە : د { ژىل } كەلمەچى دېپەخۇ فۇنىمۇنى
(بىنغىز و طەحدۇنۇ) / ۱-۲-۳-۴-۵-۶ / شەندىجۈزى دە،
خۇ پەلىكى كى يولازىي پە دەرىۋ تۇرىو { ژ - ر - ل } سەلىنکەلە كېيىچى.

۳۲

(۲) په اوستي ليک کي خو مختلف فونيمونه په یو توري
 سه ليکل کين هي . د پښتو ژي د بلو بلو فونيمونه (ښنځندر -
 واحدونو) لکه : /u/, /o/, /w/ د پاڼه په اوستي منوج
 ليک کي یواز هي یو توري { و } سته . مثالونه چې په لاندي کلمه
 کي ليډلاي سه :

کور - /kor/

سور - /sūr/

خورل - /xwarəl/

(۳) په منوج ليک کي د /a/ او /e/ فونيمونه د پاڼه چې
 کلمه پاي کي راغلي وي ، یواز هي یو علامه { د } سته لکه :

زره /zra/

زره /zara/

پسه /psə/

شید /ʃpa/

(۴) په اوستي ليک کي کله کله د یو فونيم (ښنځندر)
 د خرگندولو د پاڼه دو توري ليکل کين هي . مثال په دول، د { او به }،

{اود}، {اوو} کالبی چې په سرکي یې یوانزې یو فونیم / ۰
دی خوپه لیک کې د خد یو فونیم په دوو تورو {اوو} سره لیکل
کېږي لکه :

او به - / ۰۶۹

او ه - / ۰۷۹

او ر - / ۰۸۹

په هدې د طل د پښتو ژنې د فونیمونو (بځیز و واحدونو)
او ګرافیمونو (تورو) تر منځ پور سهون نه لیدل کېږي. قلموس
لیکو نکو د غړه د پښتو ژنې د بخونو اولیک تر منځ بېټون د لکه کړی
نو خکه کوښښ یې کړی چې په قاموسونو کې د پښتو لغتونو د لوستو
د پاڼ یو دول سیستم غور کړی. محمد ګل مومند په خپل
قامویں (پښتو سیند - ۱۲۱۹) کې د کلمون د لوستو د پاڼ
د محفونو یو سیستم غور کړی چې په لاندی دول ښوول کېږي.

اخستل - (م، ملک، سامع، سا، حرمن، سان)

ارزان - (مف، سا، همف، هلمج، هسلان)

په سره د پښتو قامویں کلکه لیکو نکو بیاره د پښتن سیند مرکب اخفقو نه

لې خەر سادە كىرىدى . پە دەجى قاموس كى يىد كەلمۇ دلوستلىپاڭ
دەسى بىسيطۇ تو دەخەنە كارخىستىچى هەر تۈرى يىدە غۇ
حەتكەن نۇ نايندگى كى يىچى اصلًا پە عەرمىي شەبدكى مەمۇل دىي، لە

كەر (ض، ج، س)

زەھ (س، ز، س)

زەھ (ف، ف، س)

پە خەغلەلغات كى يىد كەلمۇ دلوستلىپاڭ دەلفظ پەھائى ذ كەلمۇ
سېلا بىز بېلەلى بىزول سوھادى او پەن ياتقىنخۇ كىي پە سېلا بۇنۇ
حەتكەن دەم بىزول سوھىدىي، لەكە :

ايشۇل - (ا - ش - وڭ)

ابىدا - (ا ب - ت - دا)

پە پېشقۇنىڭ بە (قاموس) كى چى پە پېسبۇر كىي خېرىن يىد كەلمۇ
دلوستلىپاڭ دىيون داسىي ترتىب تەخەنە كارخىستىل سوھاچى پەھىچە
نامە يىچى نە سونۇمۇلاي . خەكىچى كومقا كلەسىستىم نە لەرىي
دەلمۇ دلوستلىپاڭ كەلە دېلا بىز بېلەلى تەخەنە كارخىستار سوھى
او كەلە بىا دەم طۇن يىچى كەلەپە تۈرىي پە جلا جلا دەول پە قۇس كى

۵۷

لیکل سوی او حکتو نه چې بنو ول سوی دی، لکه:
 اندول :- (اند + ول)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او د اسی نور ...

دغه دول دلوستلو یا د تلفظ د خر ګند ولو سیستونه
 دیوچا خول د دین ولو ستونکو د پان مشکل او د بلي خول د کلمه
 تلفظ ندا فاده کوي، بلکه یواز یاد کلمه د ترو حکتو نه یا د
 کلمه تور یا او سپلا بین بیلوا یا بیلی. دغه دول سیستونه
 د کلمه دن غاین جو ریت او بن غاین خصوصیت اسې پون سهون لاید
 د خم علت د چیا کله کله قاموس یکون کی دست و اشتباها تو
 سه خانم سوی دی.

د پستقش چا په منوج لیک کی همدر کله چی په / او
 / او / ختمیں یا، د ولک وا ولونه په یو تور یا } د } سه لیکل کیم یا
 خو چینو قاموس یکونکو دغه دوله وا ولونه چی د کلمه په پای کی
 راغلی وي د تلفظ د افاده په برخه کی سکن بللسی دی،
 لکه :

ز (س ز س)

ن (ف ف س)

دغه { د } علامه چې په پښتو کلمو کي راغلي ده ، سکننده ده
بلکه په لومړي کلمه کي د / ه / او په دو همہ کلمه کي د / ه /
دن غونو د خرگند او نې یو اولیاک نښدہ .

خرگه چې د یو بخوا د پښتو ژني دن غونو او لیاک ت منم
بېلتون موجود دی او د بلي خوا د غه د ولاد تلفظ د افادې سیستهونه
چي ز موب په قاموسونو کجا منو ج دې ، د کلمو پونه او ستم تلفظنه
سي افاده کولانه ، نو یواز نخه سه لاره به دا وې چې په پښت
قاموسونو کي د کلمو تلفظ په لاتيني تورو وليکاسي .

په لاتيني توروسن کېدل مې سې چې د پښتو کلمو ستم تلفظ
افاده سې .

خنگه چۍ او س په پښتو تولنده کي پر پښتو - انگلیسي
قاموس کارکينې ، نوردي د پانه چې د پښتو لغتونو د تلفظ د
خرگند ولو د پانه د لاتيني تورو یوداسي سیستم غوره سې چې د
یو بخوا بین المللی شهرت ولري او د بلي خوا په افغانستان کي

په ژنيوں تحقیقات کی زموں دپوهانو تر منہ یوم معيار حیثیت
غور کئی ہے، نو ڈھمل پس دین شہر ددو شنبی په ودھ پہ پسند
تلنہ کی یوہ علی غوندہ وسوہ۔ دی گوندہ کی ته د فرنیکی کی
الفبی دنما کلود پارا دغہ پوهان را غلی وو:

بناغلی پو ہاند عبد الجبیری

بناغلی پو ہاند عبدالکوہر شاہ

بناغلی پو ہاند حسیم الہام

بناغلی عبد الرؤف بینزا

بناغلی پو ہاند دکتور سید بہاول الدین مجود ح

بناغلی چبرنوال محمد صلیق روحی

بناغلی چبرنڈ دی عبد اللہ خدمتگار

بناغلی دکتور جا در محمد زیاد

بناغلی چبرنوال دکتور سید الشاہ پولاد

بناغلی چبرنوال دکتور دولت محمد

بناغلی عبد الجبل و جدی

بناغلی چبرنوال دکتور عبد العلیم ھدالی

۸۷

په دې غونډي کي د پښتو ژني د فونيميكى الفبي په برخه کي
پونک بحث او غور وسو. دروست له هار خايز یا خپر نې، د -
غونډي د تولو ګډون کړونکو دخول د پښتو ژني د بن غونډ
د افادې د پاڼا یو فونيميك سیستم ومنل سوچي د لته لولکېن

د پښتو ژني منلي سوچي فونيميكه الفبي

		ممول توئي فونيميكه الفبي	
atal, sar, ſpa	اټل، س، شېره	a	ا
ās, wyār, sabā	آس، ويار، سبا	ā	آ
bār	بان	b	ب
Pasto	پښتو	p	پ
tor	تول	t	ت
tol	تول	ʈ	ٿ
jor	جور	z	ڙ
čākū	چاکو	č	ڦ

۹۱

			مُعْمُولٌ تُوْدِي	فُوْنِيمِيكِيَّ الْفُجُّيَّ تُوْدِي
jāy	حَايٍ	ج	ح	
cok	شُوك	c	خ	
xor	خُود	x	خ	
dod	دُود	d	د	
der	دُبْس	d̥	د̥	
rap	رُب	r	ل	
rūnd	رُوند	r̥	ل̥	
zor	زُور	z	ز	
žwənd	ژُوند	ž	ژ	
zağ	بَغ	ż	ب̥	
samūn	سَمُون	s	س	
šəl	شَل	š	ش	
şāğəlay	سَاغَلِي	ş	ش̥	
ğamay	غَمِي	ğ	غ̥	غ
Kār	كَار	k	ك	ك

۷۱.

			دھنیمکی الفبی توری	مہول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ	
<i>lās</i>	لاس	l	ل	
<i>mor</i>	مور	m	م	
<i>nən</i>	نن	n	ن	
<i>manā</i>	منہ	n	ن	
<i>wādə, žərawəl</i>	وادہ، ژرول	w	و	
<i>har, sahār</i>	ہر، سہار	h	ھ	
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مبلمسٹیا	y	ی	
<i>saray</i>	سری	ay	ی	
<i>hosay</i>	ہوسی	ey	ئی	
<i>wir</i> (ایشی)	ویر	i	ی	
<i>ter, maste</i>	تبی، مستی	e	ې	
<i>Kor</i>	کور	o	و (مہول)	
<i>tūr</i> (گور) (جوار)	لور	ā	و (امرف)	
<i>sur</i>	س (س موقیع کی)	u	پیښ	

٣١١

کے ایک جزو

<i>abra</i>	ابن (حاصل)	x	زبر
<i>nikə, lwestəl</i>	نیکہ، لوستل	ه	زورکھی
درج دھاکر د بنو ولو د پارہ دالاندھی علامہ منش سوی دو:			
<i>kötá</i>	کوتہ	-	ج

احتیاطی: ث (θ)، ح (h)، ذ (ڏ)، ص (ڻ)،
 ض (ڙ)، ط (ڦ)، ظ (ڦ)، ع (ڻ)، ف (f)،
 ق (q)، ڪ (‘)، معینہ و لف (ڻ). جمنی (w)، انگلیسی (v)
 اور سی (B) پہ (ڻ).

لفونیمیکی الفبی احتیاطی توری

د پیشتو ٿئی د فونیمیکی الفبی د جدول پہ پانی کی داخیلی
 پہ نامہ چینی توری لیکل سوی دی. د ٿینیو مسائلو پہ علمی
 خبر نوکی ددی تورولیکل تو در خصوصی درت لیدل کیئی. پہ
 هندی اساس دستة ٿئی د فونیمیکی الفبی ... اے ک، ٻ، ۾، ۽، ۾، ۽، ۽، ۽.

سوچی دی.

کروغواروچی ددخلو عنی کلمو، لکه : { ثواب، حوض، ذکارت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ او دغون کلمو پس بتو تلفظ سه مقایسه کمو، نو و مقایسی دیان مجبون یوچی دپورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی د پاره هم په فونیمیکی الفبی کی تاکالی توزی ولر و. او س به دلته دمثال په دول دپورتنیو کلمو پس بتو او اصلی عربی تلفظونه په مقایسو یا دول په فونیمیکی الفبی سو و لیکو :

پښتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	پلیک کے
/ sawāb /	/θawāb /	ثواب
/ hawz /	/hawz /	حوض
/ zakāwát /	/dákāwat /	ذکارت
/ sábər /	/sabr /	صبر
/ zarár /	/zarár /	ضرر
/ tālīb /	/tālīb /	طالب
/ zālīm /	/zālīm /	نذال

هڈانگر نو لحتیا طی تو ری ھم ددھی مقصد دیاں لیکل
سوی دی۔ د / ع، ف، ق / مفصلہ شہرد (فونیمیکہ
الفبی او دخیلی عزنجی کلبے) ترعنوان لاندھی لغای دا۔

فونیمیکہ الفبی او دخیلی عربی کلمی پی

پسنتو ٹابی پہ من جی الفبی کی لس داسی تندے
ستم چی پہ دخیلو عزنجی کلمو کی راحی۔ دغہ
لس توری پہ عزنجی اش بہ کی دخاصل عزنجی
بن غونو دیاں تاکل سوی دی۔ کہ خدم دغہ
لس توری پہ هخو کلمو کی چی پسنتو ٹابی تہ داخلي
سوی او اوس پہ پسنتو ٹبر کی مستعملی دی، لیکل کینی،
خو پسنتا ندی دعربو پہ شان نہ تلفظ کروی۔ دغہ لس توری دادی
ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق۔

ددغو پورتیو تو رو د جملی شخص، چی پہ عزنجی دخیلو کلم
کی استعمالیں او د عزنجی ٹبی دخاصل بن غونو نایندگی کوی،

اوچیج دیپنیتوش نیاد بن غیر جوں بنت پر اساس په مفہمن
دول تلفظ کیجی.

اوچ توڑی دادی: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.

مثالونہ یچ لاندی شوول کیجی:

پہلو تلفظ	عزنی تلفظ	پلیک کے
/ sābit /	/θābit /	ثابت
/ hāsil /	/hāsɪl /	حاصل
/ zaki /	/dāki /	ذکی
/ sādiq /	/sādɪq /	صادق
/ zasif /	/zəsɪf /	ضعیف
/ tāqat /	/tāqat /	طاقت
/ zarfiyát /	/z̥arfiyat /	ظرفیت
/ s /	/θ, ʂ /	ث، ص
/ z /	/θ, ʐ, ʐ̥ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/h /	ح
/ t /	/t /	ط

مگر دلیل، ف، ق } تورو دتلفظ په برخړ کړا بیا خبره
بل د ولدہ.

ع / ۹ / دخیل کا نسونښت دکړي په عزایزی دخیل
کلمو کړي لکړي. په لیای کې {ع} لیکل کینې. چې
پښتانه یجا عزایزی ته وړتهد / ع / په د ول تلفظ اکو ټکنه:

عادت / */sādāt/*

وعدہ / */wāṣdā/*

تسکر / */saskár/*

مگر چې یعنی پښتانه په بیا د وینا په وخت کې یعنی حذفوي
اویوازی په هغواولونو اکتفا کړو کړي تر / ع / وړو
یادخواړنګلی وې. د حذفولو طرفیده په دکړي د ول ده:

۱) کړچیري د دخیلونه کلمو د سپلابونو په سکي
/ ع / وې نو په وینا کې دغد / ع / له منځ دکړي او
یوازی هڅه ^{هڅه} واول خند شروع کېږي چې په سپلاپ کې تر
/ ع / وړو ستر لغلى وې؛ یعنی په سپلاپ کې ده غړ
واول خند شروع کېږي چې تر / ع / وړو موقعيتله:

مثالونه یی دادی : پلیک

عُبَدَةٌ مُؤْمِنٌ	عُبَدَةٌ مُؤْمِنٌ	عُبَدَةٌ مُؤْمِنٌ
حذف سوی این بتوان فقط	/ādát/	/sādat/ عادت
	/ājíl/	/sājíl/ عاجل
	/ibādát/	/ibādat/ عبادت
	/askár/	/askar/ عسک
۲) که چیزی دعنی دخیلو کلمو دسپلا بونو په پای کی /ع/ وی نو په ویتا کی دغد /ع/ لد من خرد /ع/ او سپلا په هغدرو ول سی پاکی ترسی بیچی تر /ع/ دمندر لغلى وی		

مثالونه یی دادی :

پلیک	عُبَدَةٌ مُؤْمِنٌ	پلیک
حذف سوی این بتوان فقط	/mawzó/	/mawzós/ موضع
	/šuró/	/šuros/ شروع
	/istismál/	/istismál/ استعمال
	/widá/	/widás/ وداع
ف /f/ دخیل کانسونینت دیچی په عنی دخیلو کلمو کی		

لُجْيٌ. حُيني پښتنه یې د / پ / او حُيني یې د عزې تلفظ
په دول / ف / ولوي. مثالونه یې دادی:

فرمان / *farmān*

فاصله / *fāṣlā*

فک / *fikar*

صفت / *sifát*

ق / *q* / یو دخیل فونیم د چې په عزې د خیل کلمن
کي لُجْيٌ. حُيني پښتنه یې د / ک / او حُيني یې ترقی با د
عزې تلفظ په دول / ق / ولوي. مثالونه یې دادی:

قانون / *qānūn*

قاموس / *qāmūs*

حقایق / *haqāyiq*

د پورتني لهندي يارد و نېټخه د چې ته سیب او چې:

ا) د عربې ژې تو لوي هغه د خیل کي لُجْيٌ او س په پښتو
ژې کي استعمال یې او په ليک کي د غړه تو ره یې { ث، ح، ذ
ص، ض، ط، ظ } پکښې لُجْيٌ د فونیم کي الفبا په دليه

تودوسی لیکوچی ددغوزنی تور پسنتو تلفظ خرگندلگه	
ثابت /sābit/	
صادق /sādīq/	
ذکی /zakí/	
ضرورت /zarūrát/	
ظالم /zālím/	
طاقة /tāqáت/	
حال /hāل/	

۲) /ق/ /او/ /ف/ /د/ پسنتو ٿيڻي دو دخيل فونيمونه دهي. دغد فونيمونه په دخيلو ٿي اکلمو کيچي په پسنتو ٿي به کي استعمال ۾ ڊالٿر و باسولو پسنتو دخوازني تور ته تلفظ ڪيني. په هندپي اسامئه په پسنتو قاموسونو کي (ددخيلو ٿي اکلمو تلفظونو په بيرخه کي) اوم په فونيميكى الغبي کي دغد پورتني عزني تور کي په هغولاتيني تور سه لیکوچي دعزنی تلفظونو دخرا گند و لو دپانه تاکل سوي، لکه: قاموس /qāmūs/

/qawl/	قول
/qalám/	قلم
/haq/	حق
/haqāyiq/	حقائق
/farq/	فرق
/farsi/	فرانسی
/faysalá/	فیصلہ
/falsafá/	فلسفہ
/faydá/	فائدة
/farmán/	فرمان
/sifát/	صفت

هغه د خيلوي عن جي اکلبيچر د تاریخ په اوښ دوکي يې خپلې بې
 بدلكوي اوښ په پستوقوش بدکي په اوښتي (مفغر.)
 دول استعماليون چياد پورتهنجه قاعده چاخه مستثنی گنهکريجي
 د مثال په دول، د {کميس، وخت} کالبچي اوښ
 په د غړ شکل ويلی کړي اړم په د غړ شکل لیکلې کړي

اصلی عزیز لیکلی شکاو نه یې { تھیص، وقت } دی.
 کچیری په قاموسونو کي ددی دول کلمو تلفظ لیکو
 او یاغوار وچیدا دول کلمپه په فونیمیکي الفبی ولیکو ، نو
 داسی بده یې لیکو :

کمیس / *Kamís/*
 وخت / *waxt/*

په پښتو ژبه کي داسی نوری هنځنی کلمپه ستړچي اوږد
 په لیک او لوست کي یواز یې په مفخر شکل مستعملی دی، الله:

ادینه / *addirá/*
 اورته / *awrátá/*
 او داسی نوری ...

(۳) / ع / دېښتون ژبي یو د خيل فونیم دی. د غر فونیم په
 د خيلو ژني کلمو کي چې په پښتو ژبه کي استعمالی یې ، د آټرو
 باسواد دېښتون د خول د کلمو په زیات و برخو کي عزیزی ته
 ورته تلفظ کي یې. په همدي اسامه په پښتو قاموسونو
 کي (د خيلو کلمو تلفظونو په برخري) اوم په فونیمیکي الفبی کي

دغدريوتنجي تورجي په چغه لاتيني تورجي اسلا ليکوچي دعنجي
تلفظ دخري گندولو دپانه تاکل سوچادي، لکه :

عادت /sādāt/

عبادت /sibādāt/

وعده /wasdā/

استعمال /istismāl/

د / ع / فونيم چ د کلمو په پاچي کي راغلي وي، کڅه
هم په او سنې منوچ ليکي ليکا کيښي، خو په زياتن و
مولار دو کي نه تلفظ کيښي. په هدې جا اساس هم په پښتو
قاموسونو کي (ددخيلو هزنجي کلمو د تلفظ په برخري کي) او هم په
فونيم يکي الفبي کي د دغدريوتنجي تلفظ نه ليکو، لکه :

موضوع /mawzó/

شروع /šuró/

اجتماع /ijt̬imá/

وداع /wida/

او داسي نور ...

دېرئنې (فونیمیکه الفبى او د خیالى عزلىي کلې) بىت پەنتىجى كى دېسبىتو ژنى دېشپىرى فونیمیكىي الفبى تۈرى پەدى دەل تاڭلەكىن يى:

دېسبىتو ژنى يېشىپە فونیمیکه الفبى:

	معھۇل تۈرى دەققىمەكىي الفبى تۈرى		
sar, atál, špa	س، اتل، شپە	a	ا
ās, wyār, sabā	آس، ويار، سبا	ā	ـا
bār	بار	b	ب
pastó	پېسبىتو	p	پ
tor	تۇر	t	ت
tol	تۇول	t̪	تـ
sabit	ثابت	s	ث
jör	جور	j	ج
čákū	چاڭو	č	چـ

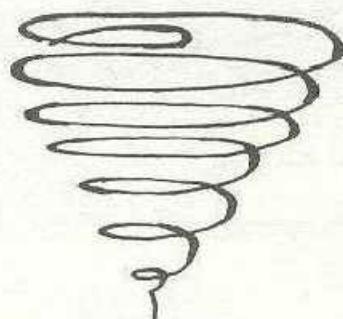
		مَعْلُوقٌ تُوْزِيٌّ	دَفْنِيَكَ الْفِيَتُوْزِيٌّ
jāy	حَايٍ	j	خ
cok	خواك	c	څ
hāsil	حاصل	h	ح
xor	خور	x	خ
dod	دود	d	د
der	دېس	d̥	ډ
zaki'	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūnd	روند	?r	ر
zor'	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ڙ
zag̡	بغ	z̡	ٻ
sam	سم	s	س
šlumbé	شلومبې	š	ش
sāg̡álay	بناغلي	s̡	ښ

		دْفَنِيَّةِ الْجِئُورِيِّ	مَعْوَلَتُورِي
sādīq	صادق	s	ص
zarár	ضرر	z	ض
tāqát	طاقت	t	ط
zālím	ظالم	z	ظ
sādát, wosdá, mawzó	عادت، وعذ، مفع	ـ	ع
ğemáy	غمى	ğ	غ
fāsilá	فاصله	f	ف
qānún	قانون	q	ق
Kār	كار	k	ك
gad	گار	g	گ
lās	لاس	l	ل
mor	مودر	m	م
nən	نت	n	ن
mañá	منه	ñ	پ
wādá, žərəwá!	ولدة، زرول	w	و

۲۵

مَحْوُلٌ تَوْرِي
دَفَنَمِيكِي الْفَيْرِيْوَرِي

<i>har, sahár</i>	حر، سهار	<i>h</i>	ھ
<i>yor, wyār, melmastyā</i>	یور، ویار، میلمستیا	<i>y</i>	ی
<i>kor, obá</i>	کور، اوبر	<i>o</i>	و
<i>sūr</i>	سور	<i>ú</i>	و
<i>sur</i>	سُس (پہنچ کے)	<i>u</i>	پینب
<i>ibrá, mzá</i>	ابن، امضا	<i>ı</i>	زبس
<i>wir</i>	ویر	<i>i</i>	ی
<i>ter, masté</i>	تبی، هستی	<i>e</i>	ې
<i>saráy</i>	سری	<i>ay</i>	ى
<i>heláy</i>	ھلای	<i>ey</i>	ى
<i>niká, zrá</i>	نیکہ، زدہ	<i>ə</i>	ندھے

۲۹

د و هه ب ر خه

پ دې بىزىھە كى پېپتۇرلىي دۇنۇمكىي
القىچى دىزدە كەرى پادە يو خۇشىرۇن
اولىندى ھەمم ۋ اۋەنی مەرەج لىك
اومىم ۋ ئۆيمەنلىكىن الفىچىرە يىكەن ھەرىدى.

دکوهستان شفق

dəkohestān šafāq

هندوکش پر سریپ دی
کاسمان سره کن ره ده

hendūkūš pər sar lambé di

که اسمان سرا کنارا da

د کم سوی زرگی آه دی

فواره ده

da Kūm sāwi zirgī āh day

yā da wīnū fawāra da

کچگیز دعمر تو،

پی ل تیکی را بنکاره ده

Ka čangéz də sásər túra
 či lə téki rāskārā da

یا خو بل ، مینی ادر ، دی
 دفلک پرپی سوی کردی

yā xu bal də míni orday
 də falák pre sáway kor day

دسكندر ، دخت شبیه دی
 پشت کوری بگرام :

də skandár də waxt šahíd day
 pə hasrát gúri bagrám tə

یا لپوال روح دعا شق دی
 چی درجی دیار سلام :

yā lewál roh də sásuq day
 či wərjí də yar salám tə

یا داله دسرد شرابو
 چی توییزی یو . جم :

yā wālā də sro šarābū
 ēi tūyīzi yewé jām ta
 دا میدان ، کې بىلە ، دى
 کېسالو سو دیلدەدى

dā maydān də Karbalā day
 kə salū sūr də laylā day
 دا زەگى دەپمان ، چاودى
 كەشىنە دەپۋاز ، ،

dā zırgáy də asmān wáčāwā
 kə sinā də dewānā da
 ياسقى دەلا - بىكىنە
 چې سۈپى پىيما ن ، ،

yā sāqí la lāsā skēta
 čapá sáwe paymānā da
 او كە "س دىعىرت يىرى
 بىخىنە افناز ، ،

۲۸.

aw kə dars də sibrát lik day
sə rangína afsáná da

مُوّبْ تَ ياده جا نبازي کري
، نیکو نو سر بازی کري

mūz ta yáda jānbāzí kri
də nikónū sarbāzí kri

، مُون دزدَه چ دینو
شیرینو سو کري لاس دی

də momín də zrə pə wínu
širinó sūr Káray lás day

ک کفن ، هیـدانو
پـینتو نـولـی پـاس دـی

kə kafán də šahidánū
paristó niwélay pás day

يا ، نـيـاـ کـيـ خـوزـيـيـ ..
پـافـقـيـيـ الـعـكـاسـ دـيـ

۳۱

yā dunyā ki xūnrizí da
pər ofúq ye insikās day

ی . شق ، کوہستان دی
، چاپبرہ پرہمن دی

ya, ſafāq də Kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شق کیستوری بنکاری
ک صد دیسرہ دیاب کی

de ſafāq ki ſtūri ſkāri
ka ſadáf di ſra daryāb ki

یاس نہ دشاعر دی
چی دوب سوی چ خوناب کی

yā hasās zra də ſasir day
či dūb ſaway pə xūnāb ki

یاسیم دی ا و بکلی خ چی
دی دھرہ پسپلاب کی

۳۲

yā yətím day ūski cāc
dəde dāhar pə selāb ki

که چین غابن دی خلپدہ کی
دجو بی پسرو خول کی

ka spin ġās di jaledé ki
də mahbūbi pə sra xwla ki

ا پر خونو اورخ :
دو د جگ د کوھستان

dā pər ġrūnū oryáj nə da
dūd sū jag la kohestána

یا پیری پانی تارخ دی
پی قصی کری ل با میانہ

yā speré pāni tārixc day
či qesé kri la bāmyána

یاخوگرد زمود پنرو دی

چی باج خی رآهانہ

۳۵

yā xū gard zumūz də pso day
či baj áxli bə asmāna,

داچیشنى دىكى دلى دى
داسمان دىخ خولى دى

dā či šne dákí walé di
də asmān də meæx xwle di

لۇن دىلى

قىم بختۇرىجى سوداگە

پىجى من غارى خىرخۇرى شەپىرى خالۇتە

tə baxtawár ye sawdágára
či marğalári xarcawé šmeré xálúna

ما داسمان سېينىد سېىن بىگى

پى دجانان پى كىرىدى تىل ولان يلمه

mə də asmān spína sporṣmáy ke

či də jānān pər Kizdáy tel walára yáma

سپینی کو تې د یا کندوں الجسي
 زما یا د ین ی د کیا دی بند شالو
spíni Kote di Kanowák si
 zmā yádízi də Kizdáy sə šamálúna
 کردیدن کرچ گودن ته لسه
 ن به منگی په لپو ورو-ورو گو
Ka didán Kre gúdár ta rás
 ze bə mangáy pə lópū wró-wró dákawáma
 گوردخم را پسی لسه
 یو شبیه به دی په بند زه و ویفر
gúdár ta jém rāpasé rásu
 yawá řebá bə ði pə sə zrə wəwináma
 خولد بر دخلی په رضا دکم
 منگی می ولی بیوروچ لند دی کم
xwla bə ðə xðáy pə nazá dárKam
 mangáy mi wáli soraasé landá di křáma

خومه به بند وي

Cúmra bə şə wi

چي په سپيان مخ دجي زلني خورچي وي
ستريجي دجي تورجي شوندجي لاجي سري وي

če pə spin max de zólfe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زيم او ته يي ناز و نخرچي وي

خومه به بند وي، خومه به بند وي

zə yəm aw tə ye názo nascré wi

cúmra bə şə wi, cúmra bə şə wi

چي زه حيالرم او ته شوخجي كري

نه جنعت نه كرم خو ته مستي كري

če zə hāyá Krem aw tə šoxí Kre

zə jurát nə Krem xu tə mastí Kre

۳۴

شې مەربانە او دلدارى كىرى
خۇمن بەبندىي، خۇمن بەبندىي

še mehrabána aw deldári   Kre
cúmra bə şə wi, cúmra bə şə wi
چى مى حىاشى لىغۇننىڭ لىرى
زە دەننە دەڭ شەم تە ولەپى لىرى

če me hayá ši laž gúnde láre
zə dər nezdé šəm tə wáye láre
ذىتەشروع كەم دەشق سەندىپى
خۇمن بەبندىي، خۇمن بەبندىي

dər tə šuró Křem də sıšq sandáre
cúmra bə sə wi, cúmra bə şə wi
چى ستاپەغا رە وي امبۇند
زە دەپى قىبلەپى بە دەمە گلۇند

če stā pə ğára wi amelúna
zə de warbál Ke zdáma gulúna

ته راته واچی دزره حالونه

خومره به بندوچی، خومن بندوچی

tə ráta wáye də zrə hālún a
cúmra bə şə wi, cúmra bə şə wi

چی درته واچم په ماچی گرانه

له تول عالمه له درست چانه

če dərtə wáyəm pə mā ye grána
la ṭol sáláma la drast ja háná

ته واچی نه یم دومنه ارزانه

خومن بندوچی، خومن بندوچی

tə wáye nə yəm dúmra arzána
cúmra bə şə wi, cúmra bə şə wi

چی شم بچوده او هر خد و ایم

دینه دی زیا تله حد هستایم

če šəm beoxúda aw hárca wáyəm
déra de zyáta la háda stáyəm

۳۸

تەرلەتە ولېچىزە خوستايم
خۇمنە بەبىزىي، خۇمنە بەبىزىي

ta ráta wāye če zə xū stáyəm
cúmra bə şə wi, cúmra bə şə wi

لۇڭى

دنجلى تى تەمى لاس وىرور
دغۇشنى پە خېرى يې وو حل تۈپۈن

da njeláy ti ta mi lás wárwar
da ġarcanáy pa cer ye wáwahal tópúne

دنجلى درېشىدە من كىرى
تنگىي پايدى ندىي پەنەيەن كامىن

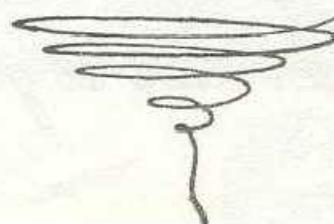
da njeláy dre šáya mazá Kri

tángi pāycé žří paré wárá gámúna

چى خولەمى خۇدە حىزىھە پەن كەن

شكە نە دە چى پە تول بە كە سىينە

ġi xwla mi xwre sarfá pre mákra
 šakára náda ġi pa tol bá káma síná
 سبابه بیاکری بارینی
 ددېت گلان به ستالنہ بو یوینه
 sebá bá byā kádi bárižé
 da dast gulán bá stá lamána būyewína
 چی دوصال د پیالو و پش و
 ز په ځنځی د خپل قسمت ترکی و مه
 ġi da wisál da pyalo weš wú
 zə pa jərjír da xpal qismát tərále wáma
 که دی د یدن زما په کاری
 سپونی ته ګوره ن پر بام ولاړه یه
 ka di didán zumá pa kár wi
 spozmáy ta góra zə par bám waléra yáma

۳۴.

Spozmáy

سپوْدَمَى

دآسمان لويه دنيا کي

تەسپوْدَمَى سىكلى بىشى:

Da asmān lōya dunyā ki
tə spozmáy şkwale zebā ye

ذَنَكُ الْوَقِيْ كُونْزَرَرَة

تەویشتلىپەزىز حاچىلى

rang olwúte qüná zárda

tə wistále Da zra čā ye

جوْرَهْ ماخوندىي خىجىنە

خواكدىي نىسترىيە تەھىايى

Jóra mā gündi gamjána

cokdi naşta yak tanhá ye

۴۷

داتر دلایل مینی
خمر دلسوی ناز نینی

rāta wáwāya lə míni
ca dər sáwi nāzaníni

لطفانه سره بوری
پر شپهر جمای کی ولار

lālahānda sará sōre

pə ſpa harjāy ki walāra

محبت یو پوز در سوی
دلسر کبینو سو ره دواره

muhabát yū pə zra sáwi

rāsa ksenū sará ðwāra

زه به قادر ذرگی تشکرم
تمه و ماته لاس ترغیاره

za ba tāta zirgáy taš Kram
ta wəmāta lās tar ġára

Σετ

خودینی به نیمی کرو
پریوازی سو مرثا ره

jam da míni bə nimáy Krū
Pa yewázi sar mazára

بنایسته بی اکلامی بی
داسهان پیغام خلی بی

sāyistā ye gulālāy ye
da asmān pégla njalāy ye
لکداوس جی بی پخواهم
دینو هر خای املرد

lāka as ēi ye pəaxwā ham
da mayánū hárjāy mla we
خوار مخنوں که پسارد
تم سمر در سر و بے

xwār majnún ka par sārá wū
ta ham sáma wərsarā we

دشی^{ینی} حال دی ولیدا
دفرهاد پنگ کی تردی

دا ſirini hāl di wálid

دا farhād pa ġam ki tawé

چی به راز مینی خورد

ده غر مجلس بیوہ و بے

či ba rāz da míni xpor wū

دا haġá majlás ḋewá we

مقتلان عشق لیدل تا

پروزو - در چه پژو زلنا

maqtūlān da sīšq lidál tā

Da wrō wró ba pre žárátā

وفادار معاشق ریب

دعاشور لارا توق ریب

wafādar massūqā ye

دا ساسúq da zra totá ye

۴۴

لندی

طالب رخای که با ملائی
پر کتاب پروتی پیار و کیشکنی خالونه

taléba xđay ka ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkí xālūna

طالب روند پی کتابلت
ستاد کتاب تر خا شود پر دی ز ما خالونه

taléba rūnd se Kitāb kat ka
stā ða Kitāb tar hāsó ðer di zmē xālūna

دار د فال نوکاری پر بیدی
نوک ز مات سپینه خول به کو

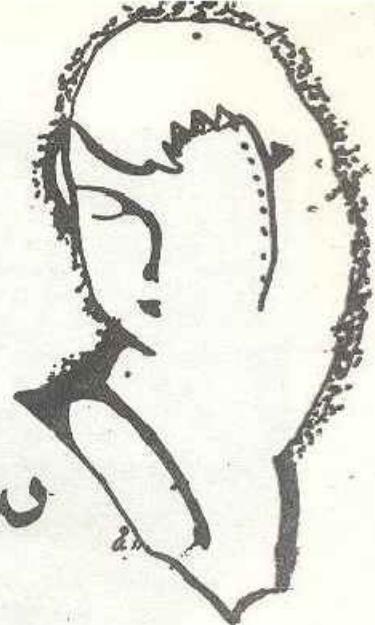
rāsa ða xān nokari prezda
nokár zurnā se spina xwla ba ðar kawzma

Σε

تینگی مینه پ غرب ک
 سبا پ بوی دو نگیرن خشنه چینه
 tinga me ma nisá pa ġez ki
 sabá ba būy da lawangín dar cárca jína
 خلک پ چول کر تالا کیزی
 زه داشنا تریخن لاندی تالا سوم
 xálak p čol ki tálá kízi
 زه دا اشناد تار سینه لاندی tálá swáma
 يو دار تینگه پ غرب را
 پی تیتر روپی در گردی دندی کیم
 yaw wári tinga pa ġez rásá
 či da tatár rúpáy di gádi wádi kráma

۳۶۹

ساقی

ساقی چراته کاسه نیمه شراب لای کنه؟
پر خواک بنبی چراته چنگ مهار پابلی کنه؟

sāqī čártá kásé níma šáráb láré ká na?
pa xwā kse čártá čángú yā rabáb láré ká na?

ثواب دذاهله نوملايانو شر نصيبا
دن دانو ته دنگيار غونه نه عذل جالن کنه؟

sawáb də zāhidánū muláyánū s̄e nasíb
rindánū tə rangín ġúnde sazáb láré ká na!

سبحه! دامنه چچا تدمير حيار خوبی
دار و چته دسوچاز راه کبابلی کنه؟

masíha, dā manáma če tə mári rağawé
dārū čártá də sáwi zṛə kabáb láré ká na?

چه مستو ته مباح کاند په میوطبیدل
 او سر وا په ملا جانه لایا چه کتاب لانه کند؟
 če másto ta mabáh kándi pa mayó lamberdíl
 as wáya mulájána če Kitáb lare ká na?
 لغایید دا خپل دنیال لاهو کون
 دی خم کې خطرانه شراب لانه کند؟
 rágáley yam. ðá xpála dunyágáy láhú Kawám
 de xum Kse ca qatrá níma šaráb, lare kána?
 ده جنخیاده او چه شونه ی دهمل
 دار و ساختی خرمی ناب لرجا که نه؟
 ðá xum be cizati ða úče řúnde ða ajmál
 wéwárau saqí ca may náb lare ká na?

Spozmaý سپزماي

سپزماي دلور و خود پا سه سبو بيد شبو ييد
سپينه د نا پر لولي د سنتو خور بله خور بله

spozmáy da lwařu ġro da pásá swayedá swayedá
spína raná polívū dásto xwaredá xwaredá

دېن پې د ګلن له عطر و نوسی
شېپې د شېنول له آزاد و نوسی

wazmé da gólú la satrúnú sará
špe da španó la āwázúnú sará

نشې د میں له جامونو نوسه
زمابه لاسو کښې ځکۍ ونه د ګناه اچول

توبه وہ ماہ

nasé da móyo la jāmínú sará

٤٩

zmā pa lāsō kse jānjirūna də gunā ačawál
tobá wa māta

زه دنشی له پیچو تابه او هستم او هستم
داد محکم له گمیو تاویده تاویده

za də násé la píčo tāba awustám awustám

dā də macáku la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله حسینان او گناهونو سو

دی له مسٹی او هوسونو سو

má la sasyán aw gunahúnu sará

de la mastáy aw hawasúnu sará

ساقی له چو گیلا سونو سو

لاغی دمینی دوفن او مسٹی کوچی

خیا ویده وہ

sāqí la dákū gilásúnu sará

lfe də míne də wafá aw də mastáy Kawále

hayá widá wa

Σ. ٥.

دامستى كې زمالە غىزىپ زىنلىپە زىنلىپە.

ذ پە هوسى او پە گناھ كې د وېيدەم د وېيدەم

دا پا mastây ki zmâ la gîze rangedâ rangedâ
za pa hawâs aw pa gunâ ki dûbedâm dûbedâm

لە تۈرىق تۈرىق مالۇنسى

لە سېكلىو سېكلىو عىنابى لۇنسى

la tâzyû tâzyo armânûnû sarâ

la skûlû skûlû sazâbûnû sarâ

د زەلەتىوب لە كۈرا وۇنسى

د سبا دون رەنادىستى پىرده د خىولە

مېندەرسواشۇ

دا zalmítób la Karâwûnû sarâ

دا sabâwûn râñâ da sâtar pardâ wâccirala

mîna ruswâ ūwa

۱۵۱

مَهْشَار mahšār

شیخ‌هداله عشیردی خلده سُجی اسماں سُجی

خم لہ اوں من چوچی پیالہ سُجی مستان سُجی

sáyza mārāja mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دُسک و تمو مجرونه د سینو گناب ته لوبین بی

په دو بنخ کی پا یکو چوچی ده خپه سُجی توفان سُجی
da skarwáčú majmarúna da síno gardáb ta levíz i

pa dozák ki pâykobí da capá swáji tafán swáji

د سوماله خرد لخلي د جمشيد په جام جامونه

دن دشت لحداد را خیست خرق پوش زاهدان سُجی

da somá la xúma áxli da jamréð pa jám jamúna

da zardost lahad or wáxist xirqapós záhi dán swáji

۵۰

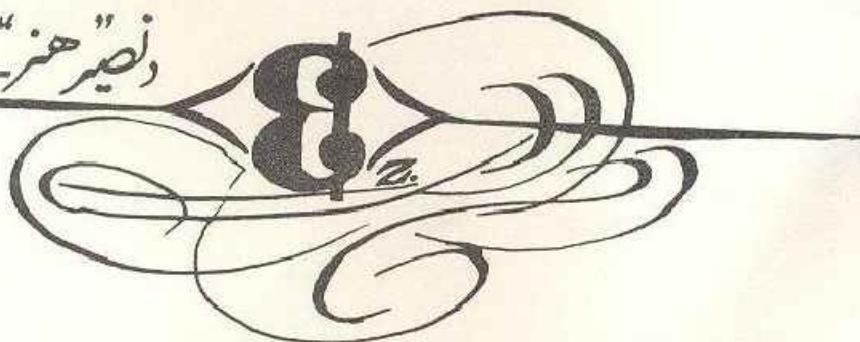
مهارت دم غواری په جلسچي و رکپینجی
 دچھو ندانو خای دی سست مذهب او ایان سچی
 $māhārāt da sūmar ġwāri pa .majlās či wargadīzī$
 $da paxō rindānū jāy dāy sust mazhab aw imān swājī$
 بدھستی دا هیاھوی دی تونجی سرپس ماتھیجی
 چیخ ورغلی محاب ته توبه سوچی شیخان سچی
 $bādmastī da hayāhūy dāy tobé sar par sar mātīzī$
 $cījī wārgħle miskāb tħażżeż tħobá swājī ūayacān swājī$
 دامسلاک دخربات دی په هنخم کی خلنجی دی
 حریفان پیکتبی عرقیجی ساقی سوچی زنان سوچی
 $da maslāk da xarābat dāy pa har xam ki xarābīx$
 $ħarifān paksé ġaqiżi saqī swājī rindān$
 دمطر بخان په لار دی داحسان نغیری سوچی سکرک
 سقل فک او لخیستی اپلانون او لقان سوچی
 $da mutrīb ūahbāz pa lās dāy da ihsās naġmaye strakka$
 $sagħal fil-kar or axiż-tay aplatun aw luqmān swājī$

۷۵۳

عقل لان و دکر کری د جنون غیری تاریخی
د جنون خد سلطان دی دانا سوچی نادان سخی
ságal lára wráha káre da junún gízi ta uwízi
da majnún fíkar sultán day dānā swáji nádán swéji

پاکی

دیصر حمزہ پہنچون پخت

دكتور عبد الحكيم هلالى
دكتاب مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library